

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΡΙΤΟΥ¹

Κωνσταντίνος Α. Παναγόπουλος
Αν. Καθηγητής Νομικής ΔΠΘ

1. Τοποθέτηση ποσού σε λογαριασμό πληρωμών

α. Με το ν. 3862/2010 έγινε προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις Οδηγίες 2007/64/ΕΚ, 2007/44/ΕΚ και 2010/16/ΕΕ που αφορούν υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά. Στο νόμο αυτό γίνεται λόγος για «τοποθετήσεις»² μετρητών σε «λογαριασμό πληρωμής»³, που χρησιμοποιούνται «αποκλειστικά»⁴ για πράξεις πληρωμών, η δε «παραλαβή εκ μέρους των ιδρυμάτων πληρωμών (σημ.: τράπεζες κλπ)⁵ χρηματικών ποσών από τους χρήστες με σκοπό να τους παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών *δεν συνιστά αποδοχή καταθέσεων*⁶ ...». Μάλιστα, όταν ο χρήστης «τοποθετεί μετρητά σε λογαριασμό πληρωμών τηρούμενο από τον οικείο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών ... ο πάροχος μεριμνά ώστε το ποσό να καθίσταται διαθέσιμο αμέσως μετά τη λήψη του, με την αντίστοιχη ημερομηνία αξίας»⁷ στον δικαιούχο, δηλαδή στον τελικό αποδέκτη του χρηματικού ποσού που αποτελεί αντικείμενο της πράξης πληρωμής⁸.

β. Από την ανωτέρω ρύθμιση προκύπτει νομίζω ότι η «τοποθέτηση» χρημάτων πρέπει να διακρίνεται εννοιολογικά από την «κατάθεση», όπως και ο «λογαριασμός πληρωμών» από τον «καταθετικό λογαριασμό», η δε πρακτική σημασία αυτής της διακρίσεως θεωρώ ότι εκδηλώνεται, εκτός των άλλων, και στο ότι κατάσχεση της τοποθετήσεως σε λογαριασμό πληρωμών στα χέρια του παρόχου τέτοιων υπηρεσιών, ως τρίτου, δεν μπορεί να γίνει για χρέος του πληρωτή, δηλαδή του φυσικού ή νομικού προσώπου το οποίο διατηρεί το λογαριασμό πληρωμών⁹, αλλά για χρέος του δικαιούχου – τελικού αποδέκτη. Τούτο δε διότι ναι μεν ο λογαριασμός τηρείται στο όνομα του πληρωτή (που προβαίνει στην τοποθέτηση),

1 Προδημοσίευση από τον Τιμητικό Τόμο *Νικολάου Κλαμαρή*. Το κείμενο, εμπλουτισμένο με παραπομπές, αποδίδει συνοπτικότερη ομιλία στο 4^ο Συνέδριο της Ένωσης Ασκουμένων και Νέων Δικηγόρων Αθηνών (ΕΑΝΔΑ) την 18-01-2014 στην Καλαμάτα, με θεματικό κύκλο «Πρακτικά ζητήματα αναγκαστικής εκτέλεσης». Αντικείμενο της εδώ δημοσιευόμενης ομιλίας ήταν μια ανθολόγηση ανέλεκτων ζητημάτων με θεωρητικό και (ιδίως) πρακτικό ενδιαφέρον από την κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου.

2 Άρθρο 4 παρ. 3 εδ. α'.

3 Άρθρο 4 παρ. 14.

4 Άρθρο 16 παρ. 2 εδ. α'.

5 Τα ιδρύματα πληρωμών και τους λοιπούς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών (πέραν των πιστωτικών ιδρυμάτων) καθορίζουν, αντιστοίχως, τα άρθρα 10 και 1 παρ. 2 του ν. 3862/2010.

6 Άρθρο 16 παρ. 2 εδ. β' (Πλαγιογράμμιση δική μου).

7 Άρθρο 68.

8 Άρθρο 8.

9 Άρθρο 4 παρ. 7.

πλην όμως «χρησιμοποιείται για την εκτέλεση πράξεων πληρωμών»¹⁰ προς το δικαιούχο αυτών και δη «αποκλειστικά»¹¹ προς το σκοπό αυτό. Από και δια της τοποθετήσεως δηλαδή των χρημάτων από τον πληρωτή στο λογαριασμό του, πρέπει αυτά να θεωρούνται κατάθεση του δικαιούχου της πληρωμής τελικού αποδέκτη της. Σε αντίθετη περίπτωση θα ματαιωνόταν ο σκοπός της Οδηγίας και του ν. 3862/2010.

2. Προσωρινή διαταγή αναστολής εκτελέσεως

α. Δεν προβλέπεται νομοθετικά η δυνατότητα ούτε οι επιπτώσεις της αναστολής εκτελέσεως, ιδίως με προσωρινή διαταγή («σημείωμα»), στην προθεσμία και την υποχρέωση του τρίτου να προβεί εντός 8 ημερών στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

β. Αν θεωρηθεί ότι η αναγκαστική εκτέλεση με τη μορφή της κατασχέσεως στα χέρια τρίτου συντελείται (ολοκληρώνεται) με μόνη τη διπλή επίδοση του κατασχετηρίου στον τρίτο και στον οφειλέτη, ώστε η δήλωση του τρίτου να μην εντάσσεται στην διαδικασία της εκτελέσεως, συνακόλουθα δε η κατ' αυτής ανακοπή να μην κινεί δίκη περί την εκτέλεση¹², αλλά διαγνωστική δίκη με αντικείμενο την ισχύ ή μη της ουσιαστικής έννομης σχέσεως (δηλαδή της απαιτήσεως¹³ του επισπεύδοντος κατά του καθ' ου), τότε δεν υπάρχει έδαφος για αναστολή της εκτελέσεως, καθώς αυτή προϋποθέτει ενεργό (σε εξέλιξη) εκτελεστική διαδικασία¹⁴. Υπό την εκδοχή αυτή δεν θα ήταν επιτρεπτή η υποβολή αιτήσεως κατά το άρθρο 938 ΚΠολΔ με αίτημα την προσωρινή παρεμπόδιση του τρίτου να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

γ. Από τη νομολογία όμως το ζήτημα αντιμετωπίστηκε ως ακολούθως. Μετά την επιβολή κατασχέσεως των καταθέσεων του οφειλέτη στα χέρια τράπεζας, ως τρίτης, πέτυχε αυτός κατόπιν αιτήσεως αναστολής εκτελέσεως τη χορήγηση προσωρινής διαταγής με το εξής περιεχόμενο: «*Αναστέλλει (το δικαστήριο) την εκτέλεση που επισπεύδεται ... εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης ... έως τη συζήτηση της αίτησης και υπό τον όρο της συζήτησής της κατά την ορισθείσα δικάσιμο*». Ενόψει αυτού η τράπεζα προέβη μεν σε δήλωση στο αρμόδιο ειρηνοδικείο, όχι όμως θετική ή αρνητική, όπως απαιτεί το άρθρο 985 ΚΠολΔ, αλλά ανέφερε απλά

10 Άρθρο 4 παρ. 14 και άρθρο 16 παρ. 2.

11 Άρθρο 16 παρ. 2.

12 Έτσι, *Νικολόπουλος*, σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ 986 VI αρ. 17 σελ. 1922. *Μαργαρίτης*, ΕρμΚΠολΔ 986 αρ. 10 σελ. 777. *Ν. Νίκας*, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως τ. II Ειδικό μέρος 2012 παρ. 61 αρ. 19 σελ. 699 προς 700.

13 Πάγια νομολογία: ενδεικτικά ΑΠ 10/1995 ΕλΔ 1996 σελ. 105. *Νικολόπουλος*, π. I αρ. 2 σελ. 1920. *Ν. Νίκας*, π. αρ. 3 σελ. 692. *Μαργαρίτης*, π. άρθρο 987 αρ. 13 σελ. 778. *Π. Γέσιου – Φαλτσή*, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως - Ειδικό μέρος 2001 παρ. 64 αρ. 241 σελ. 822 και αρ. 286 σελ. 853.

14 Ότι, γενικώς, για να χορηγηθεί αναστολή πρέπει να μην έχει περατωθεί η εκτέλεση, βλ. *Δ. Δημητρίου*, Η δικαστική αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως 1993 σελ. 157 – 159. *Ν. Κατηφόρης*, Δικαστική αναστολή της εκτελέσεως σελ. 81. *Μαργαρίτης*, π. σελ. 614 αρ. 4. *Ν. Νίκας*, π. σελ. 673 αρ. 5.

ότι «δεν είναι επιτρεπτή η δήλωση με το περιεχόμενο του άρθρου 985 ΚΠολΔ ... (διότι) χορηγήθηκε προσωρινή διαταγή ... δυνάμει της οποίας αναστέλλεται προσωρινά η εκτέλεση που επιβλήθηκε». Ο επισπεύδων άσκησε ανακοπή κατ' αυτής της δηλώσεως, ισχυριζόμενος ότι η προσωρινή αναστολή εκτελέσεως δεν καταλαμβάνει (δεν εμποδίζει) την θετική ή αρνητική δήλωση του τρίτου, ώστε η παράλειψή της από αυτόν (με την οποία εξομοιώνεται η δήλωση που έγινε με το αναφερόμενο περιεχόμενο), αποτρέποντας την ικανοποίηση της απαιτήσεως του επισπεύδοντος του προκάλεσε ισόποση ζημία. Το δικαστήριο όμως¹⁵ απέρριψε την ανακοπή δεχόμενο ότι το περιεχόμενο της δηλώσεως του τρίτου (τράπεζας) «ήταν ακριβές, αφού πράγματι η δηλούσα δεσμευόταν από την προσωρινή διαταγή περί αναστολής εκτελέσεως, η οποία καταλάμβανε και την υποβολή θετικής δήλωσης του τρίτου, ως διαδικαστική πράξη της αναγκαστικής εκτέλεσης που επισπεύδεται κατ' άρθρο 982 επ. ΚΠολΔ».

δ. Είναι μάλλον προφανής η ανάγκη προσωρινής δικαστικής προστασίας με τη μορφή της αναστολής εκτελέσεως μετά την επιβολή κατασχέσεως στα χέρια τρίτου, στην περίπτωση που ο καθ' ου (πιστεύει ότι) έχει βάσιμους λόγους ανακοπής κατά της εκτελέσεως των άρθρων 982 επ. ΚΠολΔ. Τούτο δε διότι αν η προθεσμία για τη δήλωση του τρίτου δεν διακοπεί, περιπλέκονται τα πράγματα σε βάρος του καθ' ού ή του τρίτου είτε προβεί αυτός σε θετική δήλωση, οπότε ο κατασχών θα ικανοποιηθεί εκούσια ή αναγκαστικά (ΚΠολΔ 989) καθιστάμενης έτσι της δίκης επί της ανακοπής άνευ αντικειμένου (προς βλάβη του καθ' ού) είτε παραλείψει τη δήλωση ο τρίτος ενόψει της ανακοπής, οπότε η απαίτηση του κατασχόντος κατά του καθ' ου μετατρέπεται σε αποζημιωτική κατά του τρίτου, σύμφωνα με το άρθρο ΚΠολΔ 985.3 εδ. β' (προς βλάβη πλέον εκείνου).

ε. Υπό το πρίσμα αυτό πρέπει νομίζω και στην εκτέλεση των άρθρων 982 επ. ΚΠολΔ να δεχθούμε ότι εφαρμόζεται η παρ. 2 του άρθρου 939 ΚΠολΔ, σύμφωνα με την οποία μετά την γνωστοποίηση της απόφασης (ή του σημειώματος) αναστολής δεν τρέχουν οι προθεσμίες για τη διενέργεια περεταίρω πράξεων εκτελέσεως, όπως η οχταήμερη προθεσμία του άρθρου 985 ΚΠολΔ, «ενώ εκείνες που άρχισαν διακόπτονται», ώστε να εμποδίζεται¹⁶ και η δήλωση του τρίτου, η οποία βέβαια έτσι δεν μπορεί παρά να θεωρείται ως (διαδικαστική) πράξη της εκτελέσεως¹⁷ με περαιτέρω συνέπεια την ανάγκη επανεξετάσεως των θέσεων νομολογίας και θεωρίας περί του χαρακτήρα και του αντικειμένου της δίκης επί της ανακοπής κατά της δηλώσεως του τρίτου. Θα πρέπει δηλαδή, αντίθετα προς τα κρατούντα που εκτέθηκαν ανωτέρω, να θεωρείται αυτή ως δίκη

15 ΠολΠρΑθ 3110/2013 αδημ.

16 Δεν νοείται, ως μη προβλεπόμενη στο νόμο, «δήλωση» του τρίτου με περιεχόμενο ότι δεν μπορεί να προβεί σε δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ λόγω της αναστολής εκτελέσεως. Συνεπώς, στο ανωτέρω παράδειγμα (της παραγράφου 3γ), η τράπεζα ως τρίτη δεν έπρεπε να προβεί καν σε δήλωση.

17 Έτσι χαρακτηρίζεται ρητά από την ως άνω απόφαση του πρωτοδικείου Αθηνών (βλ. το κείμενο εντός εισαγωγικών παραπάνω υπό στοιχείο 2γ στο τέλος).

περί την εκτέλεση με διαπλαστικό μάλιστα κύριο αντικείμενο την ακύρωση της δηλώσεως του τρίτου¹⁸, ως προδικαστικό δε ζήτημα (όχι κύριο αντικείμενο της δίκης και της αποφάσεως) θα πρέπει να θεωρείται η διάγνωση της απαιτήσεως του κατασχόντος.

3. Τραπεζικό ενέχυρο

α. Σύμφωνα με τα άρθρα 39 και 44 του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών»¹⁹ (ιδίως τραπεζών) και κατά παρέκκλιση από τη ρύθμιση του ενεχύρου απαιτήσεων στον αστικό κώδικα, επί τραπεζικού ενεχύρου απαιτήσεως «συνεπάγεται εκχώρησιν» αυτής προς την τράπεζα η ενεχύρασή της από τον δανειστή (προς εξασφάλισή της για δικό του χρέος προς αυτήν) από και δια της προς τον οφειλέτη επιδόσεως της μεταξύ του δανειστή και της τράπεζας συμβάσεως ενεχύρου.

β. Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους έχει γνωμοδοτήσει²⁰, ότι με την ως άνω ρύθμιση φορέας της ενεχυρασμένης απαιτήσεως καθίσταται η τράπεζα (ως εκ του νόμου εκδοχέας), ώστε αυτή η απαίτηση δεν υπόκειται σε κατάσχεση για χρέος του ενεχυραστή προς τον κατασχόντα στα χέρια του οφειλέτη της, ως τρίτου, αφού δεν ανήκει πλέον στον ενεχυραστή αλλά στην τράπεζα.

Ομοίως έκρινε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών²¹ ακυρώνοντας την κατάσχεση στα χέρια μιας εταιρίας, ως τρίτης, της κατ' αυτής απαιτήσεως του ενεχυραστή (οφειλέτη του κατασχόντος) με τη σκέψη ότι μετά την επίδοση στην τρίτη της συμβάσεως τραπεζικού ενεχύρου «αποκόπτεται κάθε δεσμός» της με τον ενεχυραστή (εκ του νόμου εκχωρητή) που «αποξενώνεται εντελώς και δεν μπορεί να αναμιχθεί στην απαίτηση, την οποία έκτοτε αποκτά η εκδοχέας

18 Ναι μεν δέχεται μερίδα της θεωρίας και της νομολογίας ότι πρόσθετο αντικείμενο της δίκης και της αποφάσεως επί της ανακοπής κατά της δηλώσεως του τρίτου είναι και η ακύρωση αυτής, ως κύριο όμως αντικείμενο θεωρείται και υπό αυτή την εκδοχή η διάγνωση της απαιτήσεως του επισπεύδοντος. (Έτσι. Π. Γέσιου – Φαλτσή, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως - Ειδικό μέρος 2001 παρ. 61 σελ. 692 προς 693 αρ. 3, όπου και παράθεση σχετικής νομολογίας και συγγραφέων. Επίσης Μαργαρίτης, ΕρμΚΠολΔ 2012 τ. II άρθρο 987 αρ. 13 σελ. 778. Αντίθετα, το διαπλαστικό – ακυρωτικό αντικείμενο αυτής της δίκης αρνούνται ρητά οι Γιαννόπουλος, ΔΙΚΗ 1998 σελ. 75 επ., Κ. Μπέης, ΔΙΚΗ 1997 σελ. 402 επ. και Ι. Μπρίνας Αναγκαστική εκτέλεση 2^η έκδ. τ. Γ άρθρο 986 σελ. 1405 επ. με το επιχείρημα ότι η αναγνώριση της ανειλικρίνειας (= ακύρωση) της αρνητικής δήλωσης ή της προς αυτήν εξομοιούμενης παράλειψης του τρίτου αποτελεί αυτόθροη συνέπεια του αναγνωριστικού χαρακτήρα της ανακοπής και της επ' αυτού εκδιδόμενης απόφασης Έτσι. και ΕφΑθ 1022/2008 σε ΕφαρμΑστΔ 2009 σελ. 229 (που όμως ο Μαργαρίτης, όχι ορθά, συγκαταλέγει στην πρώτη ως άνω άποψη).

19 Το άρθρο 39 του διατάγματος ορίζει: «1. Εάν αντικείμενον της ενεχυράσεως είναι απαιτήσεις ονομαστική του οφειλέτου κατά τρίτου, η ενεχύρασις συνεπάγεται εκχώρησιν της απαιτήσεως υπό του οφειλέτου προς την πιστώτριαν. 2. Αντίγραφον της συμβάσεως ενεχυράσεως επιδίδεται τω τρίτω. 3. Από της επιδόσεως θεωρείται η πιστώτρια ως νεομένη την αιτίτησιν». Το δε άρθρο 44 ορίζει: «Εάν αντικείμενον της ενεχυράσεως είναι απαιτήσεις η πιστώτρια δικαιούται ίνα εισπράξη την αιτίτησιν ως εκδοχέας, το δε μετά την εξόφλησιν υπόλοιπον αποδίδει τω οφειλέτη». (Πλαγιογράμμιση δική μου).

20 ΓνωμοδΝΣΚ 629/1997 σε Ι.Καστριώτη, Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτου 2009 τ. σελ. 357 – 358.

21 ΠολΠρΑθ 6180/2012 αδημ.

πιστώτρια (σημ.: τράπεζα), στην οποία εκχωρείται (σημ.: δια της ενεχυριάσεως) η απαίτηση και μόνο αυτή νομιμοποιείται έκτοτε να εγείρει σχετική αγωγή».

Και το Συμβούλιο της Επικρατείας, με πρόσφατη απόφαση²², δέχθηκε επίσης ότι με το τραπεζικό ενέχυρο του ανωτέρω ν.δ. «η ενεχυρίαση απαιτήσεως συνεπάγεται όχι απλή επιβάρυνση αυτής, όπως η συνήθης ενεχυρίαση απαιτήσεως, αλλά την εκχώρησή της προς τον ενεχυρούχο πιστωτή (σημ.: τράπεζα) που γίνεται πραγματικός και μοναδικός δικαιούχος της απαιτήσεως ... μετά δε την αναγγελία αποκόπτεται κάθε δεσμός του τρίτου (οφειλέτη) με τον εκχωρητή, ο οποίος αποξενώνεται και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας».

γ. Αντιθέτως, ο Άρειος Πάγος²³, αποκλίνοντας από προηγούμενη νομολογία του²⁴, σε περίπτωση ενεχυράσεως στην τράπεζα της απαιτήσεως πελάτη της από κατάθεσή του σ' αυτήν, δέχθηκε ότι επιτρέπεται η κατάσχεσή της από τους δανειστές του ενεχυραστή στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, με μνεία πάντως του υπέρ αυτής ενέχυρου, θεωρώντας αυτόν ως δικαιούχο της απαιτήσεως και όχι την τράπεζα, παρά την «πλασματική» (όπως την χαρακτήρισε) εκχώρηση που συνεπάγεται το τραπεζικό ενέχυρο. Ομοίως έκριναν ακολούθως το εφετείο Αθηνών και το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης με αποφάσεις τους²⁵ συντασσόμενες στη στροφή του Άρειου Πάγου.

Η παραδοχή αυτή στηρίχθηκε στην ακόλουθη αιτιολογία: Η βασική παρέκκλιση του τραπεζικού ενέχυρου από όσα ισχύουν στο κοινό ενέχυρο έγκειται στο ότι σύμφωνα με το άρθρο 44 του ανωτέρω διατάγματος η τράπεζα δικαιούται να εισπράττει μόνη της την απαίτηση, ενώ κατά το άρθρο 1254.2 ΑΚ ο ενεχυρούχος την εισπράττει από κοινού με τον ενεχυραστή. Οι όροι «εκχώρησης» και «ως εκδοχέας» στο διάταγμα χρησιμοποιήθηκαν λοιπόν, κατά τον Άρειο Πάγο και τις αναφερόμενες αποφάσεις που τον ακολούθησαν, μόνο προς αυτό το σκοπό και για να μην υπάρξει αμφιβολία ότι η τράπεζα θα έχει το δικαίωμα να εισπράξει την απαίτηση τόσο πριν όσο και μετά τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους, -ζήτημα αμφισβητούμενο τότε- και συνεπώς η εκ του νόμου (λόγω ενεχυράσεως) εκχώρηση της απαιτήσεως «δεν φτάνει μέχρι του σημείου να υπερακοντίζει το σκοπό για τον οποίο συνομολογείται η ενεχύραση, που είναι η εξασφάλιση της πιστώτριας τράπεζας και με την έννοια αυτή δεν συνεπάγεται μία τέλεια, απόλυτη και οριστική διάθεση της απαίτησης προς την τράπεζα με την έννοια της ΑΚ 455, αλλά πλασματική – περιορισμένη που τα αποτελέσματά της ρυθμίζονται κατά πρώτο λόγο από το ενεχυρικό δίκαιο, επικουρικά δε από τις περί εκχωρήσεως διατάξεις».

22 ΣτΕ 179/2014 (Τράπεζα Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ).

23 ΑΠ 1065/2009, ΝοΒ 57 σελ. 2392 επ. = ΕΠολΔ 2010 σελ. 58 επ. με σχόλιο Ν. Κατηφόρη. Πρβλ. και τη μελέτη (με αφορμή αυτή την απόφαση) του Χρ. Φίλιου, Ενεχύραση τραπεζικής κατάθεσης - νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση, σε ΕΠολΔ 2010 σελ. 329 επ.

24 Ενδεικτικά, από την παλαιότερη νομολογία, ΑΠ 153/1972 ΝοΒ 20 σελ. 75 και, από τη νεότερη, ΑΠ 1191/20007 ΧρΙδΔ 2008 σελ. 800).

25 ΕφΑθ 5740/2011, ΔΕΕ 2012 σελ. 131 επ. ΠολΠρΘεσ 3088/2014, Digesta 2014.

Προσθέτουν δε το εφετείο Αθηνών και το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης ότι, κατόπιν αυτών, και στην περίπτωση του τραπεζικού ενέχυρου *δικαιούχος της απαιτήσεως παραμένει ο ενεχυραστής, δυνάμενος να την εκχωρήσει σε τρίτον (βεβαρυμένη βέβαια με το ενέχυρο) ή να την ενεχυράσει περαιτέρω*, για δε τους δανειστές του, αντίθετα προς την αναφερόμενη γνωμοδότηση του ΝΣΚ και την παραδοχή του πολυμελούς πρωτοδικείου Αθηνών (ανωτέρω, 2β), γίνεται πειστικά δεκτό από τις ανωτέρω αποφάσεις ότι *δεν εμποδίζονται να επιβάλλουν κατάσχεση στην ενεχυρασμένη απαίτηση και να ικανοποιηθούν από αυτήν, ασφαλώς μετά την προνομιακή ικανοποίηση της ενεχυρούχου τράπεζας*.

δ. Στη θεωρία, κατά μία γνώμη²⁶ (με την οποία συμβαδίζει η νομολογία της παραγρ. 3β), το τραπεζικό ενέχυρο συνιστά είδος εξασφαλιστικής (καταπιστευτικής) εκχώρησης με την οποία, μετά την επίδοση του άρθρου 39.2, η ενεχυρούχος δανειστριά (τράπεζα) γίνεται μοναδική και πραγματική δικαιούχος της ενεχυρασμένης απαιτήσεως, αποκοπτόμενου έτσι κάθε ενοχικού δεσμού μεταξύ ενεχυραστή και οφειλέτη της απαιτήσεως, με αποτέλεσμα να μην έχει πλέον ο ενεχυραστής δικαίωμα διαθέσεώς της (εκχώρησης ή περαιτέρω ενεχυράσεως), οι δε δανειστές του να μην μπορούν να την κατάσχουν.

Κατ' άλλη γνώμη²⁷ (στην οποία στοιχίζεται η νομολογία της παρ. 3γ), η ενεχύραση με το ν.δ. του 1923 δεν συνιστά εκχώρηση ούτε πλήρη ούτε καταπιστευτική, αλλά γνήσιο ενέχυρο²⁸ απαιτήσεως που (πέραν των διατάξεων του ν.δ.) διέπεται συμπληρωματικά από τις περί ενέχυρου διατάξεις του ΑΚ και μόνον επικουρικός (και εφόσον δεν αντίκεινται σ' αυτό) από τις διατάξεις για την εκχώρηση απαιτήσεων, με αποτέλεσμα ο ενεχυραστής να παραμένει αυτός δανειστής της απαιτήσεως, η οποία έτσι (κατά τη γνώμη αυτή) υπόκειται σε κατάσχεση από τους δικούς του δανειστές και μπορεί να ενεχυραστεί περαιτέρω ή να εκχωρηθεί, βεβαρυμένη βέβαια με το πρώτο ενέχυρο, δίχως αυτό να κινδυνεύει ούτε από τυχόν καλή πίστη του ειδικού διαδόχου, καθώς δεν ισχύει επί απαιτήσεων, αλλά μόνο επί κινητών πραγμάτων (ΑΚ 1040), η καλόπιστη κτήση δικαιώματος απαλλαγμένου βαρών.

26 Μπαλής, Ενεχύρασις απαιτήσεως και εκχώρησις *ignoris causa*, σε τιμ. τομ. Ζηλήμονος σελ. 199. *Λυμπερόπουλος*, σχόλιο στην ΕφΑθ 1735/1983 ΕλΔ 24 σελ. 1046.

27 Με χρονολογική σειρά *Μαριδάκης*, Γνωμοδότηση σε ΕΕΝ 3 σελ. 1011. *Μάζης*, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών 1983 παρ. 46 αριθ. 459. *Δημάκου*, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ άρθρο 1247 - 1248 σελ. 384. *Σταθόπουλος*, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, σε ΕπισκΕμπΔ 1997 σελ. 9. *Ν. Κατηφόρης*, σχόλιο στην ΑΠ 1065/2009 σε ΕΠολΔ 2010 σελ. 59 επ. *Χρ. Φίλιος*, π.

28 Χαρακτηριστικά επισημαίνεται (*Σταθόπουλος*, π.): «Η ανεπιτυχής ταυτόχρονη χρήση για την ίδια πράξη των όρων ενεχύραση και εκχώρηση από το νομοθέτη του 1923 δεν πρέπει να παραπλανήσει ως προς το νομοθετικό σκοπό. Η μόνη ουσιαστικά προστασία του ενεχυρούχου δανειστή, που θέλησε ο νομοθέτης, είναι η απονομή σ' αυτόν της *εισπρακτικής εξουσίας* του εκδοχέα ... πράγμα που θα ήταν αμφίβολο με την απλή ενεχύραση, ενόψει και των ατελειών του τότε ισχύοντος νόμου περί ενέχυρου ... σε επιπλέον εξουσίες δεν απέβλεψε ο νόμος».

Ενδιάμεση άποψη²⁹, η οποία αντιμετωπίζει το τραπεζικό ενέχυρο ως «ερμαφρόδιτο» μόρφωμα «που άστοχα χαρακτηρίζεται από το νόμο συγχρόνως και ως ενέχυρο και ως εκχώρηση», τάσσεται μεν ως προς τη νομική του φύση με την πρώτη ως άνω γνώμη (εξασφαλιστική – καταπιστευτική εκχώρηση), αποκλίνει όμως από αυτήν ως προς τις έννομες συνέπειες θεωρώντας πως «η ρύθμιση του άρθρου 44 μαρτυρεί κατά τρόπον εύλωτο ότι ο ο ενεχυραστής δεν αποξενώνεται εντελώς από την ενεχυρασθείσα απαιτήσή του, αλλ' εξακολουθεί να έχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον για την είσπραξή του³⁰».

ε. Η προσκολλημένη στη διατύπωση του άρθρου 39 ν.δ. της 17.7/13.8.1923 (στη γραμματική δηλαδή ερμηνεία) θέση του ΝΣΚ, του ΣτΕ, της παλαιότερης νομολογίας του ΑΠ και της αποφάσεως 6180/2012 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου δεν είναι πειστική και οδηγεί σε ανεπιεική – ανεπιθύμητα αποτελέσματα στην πράξη.

Η νεότερη θέση του Αρείου Πάγου που υιοθέτησε ακολούθως το εφετείο Αθηνών και η γνώμη της θεωρίας, στην οποία στοιχίζονται, στηριγμένη σε συστηματική (από το συνδυασμό των άρθρων 39.2 και 44) και τελολογική ερμηνεία που αναζητώντας το σκοπό του νόμου δίνει ορθές λύσεις στην πράξη και αποτρέπει αδιέξοδα, αξίζει επιδοκμασίας.

Η δε μετά ταύτα έκδοση της αναφερόμενης πρωτόδικης αποφάσεως και της αποφάσεως 179/2014 του ΣτΕ δεν πρέπει νομίζω να εκλαμβάνεται ως διάγνωση της προσδοκίας ότι η νεότερη νομολογία του Αρείου Πάγου αναμένεται να έχει συνέχεια³¹. Οι ως άνω αποφάσεις δεν μπορούν δηλαδή να θεωρηθούν

29 Π. Παπανικολάου, Η επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας εισπράξεως (ιδίως επί εξασφαλιστικής εκχώρησης), σε ΕΛΔ 2011 σελ. 326 -327.

30 Στο πλαίσιο αυτής της απόψεως διευκρινίστηκε πάντως ότι το βάρος δεν δίδεται τόσο στη νομική φύση του τραπεζικού ενέχυρου, όσο στην πρόβλεψη του άρθρου 39.2 ότι η αναγκαία για τη διαφύλαξη των συμφερόντων του οφειλέτη γνωστοποίηση της μεταξύ ενεχυραστή και τράπεζας συμφωνίας θα πρέπει να συντελείται με την επίδοση προς τον οφειλέτη αντιγράφου ολόκληρης της συμβάσεως ενεχυράσεως για να γνωρίζει αυτός λεπτομερώς κάθε όρο που διαλαμβάνεται εκεί. Τούτο δε διότι κατά την άποψη αυτή η ρύθμιση του ν.δ (άρθρα 39 & 44) και του ΑΚ (άρθρα 460 – 461) συνιστώντας *jus dispositivum* δεν εμποδίζει τον ενεχυραστή («εκχωρητή») και την τράπεζα να περιλάβουν στη συμφωνία τους και τον όρο ότι η εξουσία προς είσπραξη θα παραμένει προσωρινά στον ενεχυραστή και μετά την γνωστοποίησή της («αναγγελία») στον οφειλέτη, θα μεταβαίνει δε στην τράπεζα (ενεχυρούχο δανειστρία - «εκδοχέα») μόλις επέλθει ορισμένο γεγονός (αναβλητική αίρεση) που συνήθως θα είναι η περιέλευση του δανειολήπτη ενεχυραστή σε υπερημερία οφειλέτη έναντι της πιστοδότριας τράπεζας. Υπό αυτό το πρίσμα η εμμονή της (παλαιότερης) νομολογίας του ΑΠ στην αποκοπή κάθε δεσμού του ενεχυραστή με την ενεχυρασθείσα απαιτήση και στην εντεύθεν αποκλειστική εξουσία της τράπεζας να την εισπράξει, οφείλεται κατά την άποψη αυτή στο γεγονός ότι στις κριθείσες από τη σχετική νομολογία περιπτώσεις δεν είχε συνολογηθεί όρος που να επιφύλαττε στον ενεχυραστή την εξουσία εισπράξεως, ενώ εκεί που αντίθετα είχε παρασχεθεί σ' αυτόν από την τράπεζα τέτοια εξουσία, δεν είδε ο ΑΠ τίποτε το αθέμιτο στην εκ μέρους του ενεχυραστή είσπραξη της απιστήσεως (Π. Παπανικολάου, π. σελ. 328 αρ. 2 και σημ. 136). 31 Βλ. Χρ. Φίλιο, π. σελ. 334: «Η επόμενη μέρα μετά την απόφαση του ΑΠ 1065 δεν πρέπει να επιφυλάξει καμία έκπληξη. Είναι η κατάλληλη πια συγκυρία για να μεταφερθεί η νομολογία με την ευκαιρία του *rignus deriti* και στην απλή ενεχύρωση απαιτήσεως κατά τρίτου προσώπου προς την τράπεζα και να θεωρηθεί και αυτή -που αποτελεί και τη συνήθη περίπτωση ενεχυράσεως- ένα *γνήσιο ενέχυρο*

ως (συνειδητή) επιστροφή στην παλαιά νομολογία, καθώς οι παραπομπές αμφοτέρων εξαντλούνται σε παλαιότερες αποφάσεις του Αρείου Πάγου δίχως καν μνεία της ΑΠ 1065/2009, συνακόλουθα δε δίχως καμία σχετική αντιπαράθεση στις αιτιολογίες τους, πράγμα που επιτρέπει αφενός την υπόθεση ότι η απόφαση αυτή δεν τέθηκε υπόψη τους και αφετέρου την αισιοδοξία ότι το παράδειγμα των αποφάσεων του εφετείου Αθηνών και του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης που στοιχήθηκαν με την ως άνω αρεοπαγητική θα ακολουθήσουν και όσα δικαστήρια κληθούν να κρίνουν το ζήτημα στο μέλλον, παρότι μεσολάβησε η απόφαση 179/2014 του ΣτΕ.

4. Πολλαπλή κατάσχεση μελλοντικής απαιτήσεως

α. Γίνεται δεκτό ότι επιτρέπεται κατάσχεση στα χέρια τρίτου απαιτήσεως μελλοντικής, υπό την προϋπόθεση όμως ότι κατά το χρόνο της κατασχέσεως ήδη υφίσταται η βασική έννομη σχέση που συνιστά την παραγωγική αιτία της μελλοντικής απαιτήσεως³², όπως λόγου χάρι μίσθωση (για μελλοντικά μισθώματα), εταιρία (για δικαίωμα απολήψεως κερδών από εταίρο), εντολή, παρακαταθήκη, χρησιδάνειο κλπ.

β. Ζήτημα γεννάται αν επιβληθεί ακολούθως από άλλο δανειστή νέα κατάσχεση, ή και περισσότερες, στα χέρια του τρίτου για μελλοντικές απαιτήσεις που θα προκύψουν από την ίδια έννομη σχέση (λόγου χάρι, για μισθώματα προσεχών μηνών συγκεκριμένου ακινήτου που ο τρίτος μίσθωσε από τον καθ' ου η εκτέλεση) και αυτές δεν επαρκούν για την ικανοποίηση όλων των δανειστών που επέβαλαν κατασχέσεις. Και αν μεν οι διαδοχικές κατασχέσεις επιβληθούν όλες εντός της οκταήμερης προθεσμίας του άρθρου 985 ΚΠολΔ από την πρώτη κατάσχεση, τη λύση φαίνεται να παρέχει η πρόβλεψη του δευτέρου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 988 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο ο τρίτος οφείλει να καταθέσει δημόσια την κατασχεμένη απαίτηση προκειμένου να διενεργηθεί η διανομή από συμβολαιογράφο που θα διοριστεί κατά τα προβλεπόμενα σ' αυτή τη διάταξη.

γ. Η ανωτέρω διάταξη αναφέρεται βέβαια σε ήδη υφιστάμενη απαίτηση, αλλά δεν φαίνεται να υπάρχει εμπόδιο εφαρμογής της ερμηνευτικά και σε μελλοντική, ώστε ο τρίτος να οφείλει να προβεί σε δημόσια κατάθεσή της, όταν αυτή στο μέλλον γεννηθεί. Λόγου χάρι, να καταθέσει ο τρίτος δημόσια (αντί να καταβάλλει

απαιτήσεως».

32 *Ι. Μπρίνιας*, π. άρθρο 982 παρ. 442α σελ. 1244. *Ι. Καστριώτης*, Κατάσχεσεις εις χείρας τρίτου 2009 τ. Α σελ. 79 επ. και 353 - 354. *Νικολόπουλος* σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ άρθρο 982 σελ. 1192 αρ. 4. *Π. Γέσιου – Φαλτσή*, π. παρ. 64 αρ. 70 σελ. 707. *Ν. Νίκας*, π. παρ. 59 αρ. 18 σελ. 619 – 620. *Μαργαρίτης*, ΕρμΚΠολΔ 2012 τ. II άρθρο 982 III αρ. 5. ΜονΠρΑθ 4086/2001 ΑρχΝ 2001 σελ. 644. ΕφΑθ 2883/1979 ΝοΒ 27 σελ. 1134. ΕφΑθ 1853/1990 ΕλΔ 33 σελ. 611. Πρβλ. όμως *Κ. Μπέη*, Κατάσχεσεις του δικαιώματος συμμετοχής στα μελλοντικά κέρδη εμπορικής εταιρίας, σε ΔΙΚΗ 11 σελ. 131 επ.

στον εκμισθωτή – καθ' ου η εκτέλεση) όταν καταστεί ληξιπρόθεσμο το μίσθωμα του επόμενου από τις διαδοχικές κατασχέσεις μηνός (ή μηνών, αν το ένα δεν καλύπτει τα ποσά για τα οποία επιβλήθηκαν οι κατασχέσεις).

δ. Πρόβλημα ανακύπτει αν οι διαδοχικές κατασχέσεις δεν έγιναν εντός του οχταήμερου από την πρώτη εξ αυτών, αλλά μετά την εκπνοή της και την (θετική) δήλωση του τρίτου.

(i) Σε τέτοια περίπτωση, επί ήδη υφιστάμενης απαιτήσεως υποστηρίζονται τα ακόλουθα: «εάν αι κατασχέσεις των άλλων δανειστών εγένοντο μετά την πάροδο της οχταήμερου προθεσμίας του άρθρου 988.1, ούτοι δεν μετέχουν εις την διανομήν του υπό του πρώτου (κατασχόντος) δανειστού κατατεθέντος ποσού»³³. Τούτο δε διότι επέρχεται εκ του νόμου (ΚΠολΔ 998.1) «αναγκαστική εκχώρηση»³⁴ αυτής στον πρώτο κατασχόντα δανειστή από και δια της θετικής δηλώσεως του τρίτου, ώστε παύει πλέον η απαίτηση να ανήκει στον καθ' ου και συνακόλουθα δεν χωρεί εκ των πραγμάτων κατ' αυτού περαιτέρω (διαδοχική) κατάσχεση στα χέρια του τρίτου³⁵, τυχόν δε παρά ταύτα επιβαλλόμενες μεταγενέστερα κατασχέσεις άλλων δανειστών είναι «ανενεργείς»³⁶ με την έννοια ότι δεν άγουν σε δημόσια κατάθεση για διανομή του κατασχεθέντος ποσού από συμβολαιογράφο μεταξύ πλειόνων κατασχόντων, καθώς «επιβλήθηκαν σε αντικείμενο που δεν ανήκει πλέον στον καθού η εκτέλεση»³⁷.

(ii) Ίδια λύση προσήκει νομίζω και σε περίπτωση διαδοχικής, μετά την πάροδο του οχταήμερου και κατόπιν της θετικής δηλώσεως του τρίτου, κατασχέσεως μελλοντικής απαιτήσεως στα χέρια του (λόγου χάρι, νέα κατάσχεση μελλοντικών μισθωμάτων στα χέρια του μισθωτή για χρέος του εκμισθωτή προς άλλον δανειστή από αυτόν που επέβαλε πρώτος κατάσχεση σ' αυτά). Και τούτο, διότι ορθώς γίνεται δεκτό ότι μεν η απαίτηση συνεχίζει να είναι μέλλουσα μετά το

33 *I. Μπρίνιας*, Γενικά θέματα της εκτελεστότητας και της διαδικασίας εκτελέσεως της καταφατικής δηλώσεως του κατά τα άρθρα 982 επ. ΚΠολΔ τρίτου, σε ΔΙΚΗ 10 σελ. 463. Επίσης *I. Καστριώτης*, Κατάσχεσις εις χείρας τρίτου 2008 τ. Γ σελ. 39.

34 *I. Μπρίνιας*, Αναγκαστική εκτέλεση 1^η έκδ. άρθρο 985 παρ. 463 και προηγούμενη σημ. σελ. 461. Επίσης *I. Καστριώτης*, π. *II. Γέσιου – Φαλσή*, π. παρ. 64 αρ.296 επ. σελ.858 επ. *Νικολόπουλος* σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ άρθρο 990 σελ. 1927 αρ. 2. *Μαργαρίτης*, π. άρθρο 984 αρ. 1 σελ. 770 και άρθρο 985 αρ. 8 σελ. 773 – 774. *N. Νίκας*, π. παρ. 62 I 1 σελ. 710 – 711, όπου και αναφορά στην πάγια νομολογία.

35 Έτσι *K. Μπέης*, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας – Αναγκαστική εκτέλεση 2^η έκδ. 1984 σελ. 234 (βλ. εκεί και σελ. 233, 236). Βλ. επίσης *Νικολόπουλο*, π. άρθρο 985 σελ. 1917 αρ. 5: «Η αναγκαστική κατάσχεση εις χείρας τρίτου δεν εμποδίζει την επιβολή δεύτερης κλπ. κατασχέσεως από άλλον δανειστή. Τέτοια όμως δυνατότητα υπάρχει ως το χρονικό σημείο που επέρχεται η μεταβίβαση, κατ' άρθρ. 998 I, της κατασχεθείσας απαιτήσεως στον κατασχόντα». Ομοίως *II. Γέσιου – Φαλσή*, π. σελ. 773 - 774 αρ. 165. *II. Αρβανιτάκης*, Κύρος δεύτερης κατασχέσεως εις χείρας του ίδιου τρίτου από τον ίδιο κατασχόντα για την αυτή απαίτηση, σε Αρμ 2002 σελ. 1127. *Μαργαρίτης*, π. 774 αρ. 9. *N. Νίκας*, π. σελ. 668 αρ.

36 ΠολΠρΑθ 615/1978 Αρμ 1979 σελ. 414 – 415. *K. Μπέης*, π. σελ. 236.

37 *Νικολόπουλος* σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ άρθρο 988 σελ. 1926 αρ. 2 (βλ. επίσης και στον αρ. 4). Ομοίως *Μαργαρίτης*, π. σελ. 774 αρ. 9. *N. Νίκας*, π. σελ. 717 αρ. 11. ΕφΑθ 5916/1978 ΝοΒ 1979 σελ. 791.

οκταήμερο και γι' αυτό την εισπράττει ο πρώτος κατασχών μετά τη γέννησή της, ήδη όμως κατά την εκπνοή της οκταήμερης προθεσμίας «υπείσργεται αυτός στη θέση του καθ' ου η κατάσχεση και καθίσταται δικαιούχος του οποιοδήποτε κατά το ουσιαστικό δίκαιο δικαιώματός του»³⁸. Αυτό σημαίνει κατά τη γνώμη μου ότι γίνεται ο πρώτος κατασχών δικαιούχος των μελλοντικών μισθωμάτων ήδη από την πάροδο του οκταήμερου με τη θετική δήλωση του τρίτου, το μόνο δε που απομένει είναι απλά η είσπραξή τους όταν καταστούν ληξιπρόθεσμα, ώστε -στο ανωτέρω παράδειγμα- τυχόν διαδοχικές κατασχέσεις των μελλοντικών μισθωμάτων στα χέρια του μισθωτή ως τρίτου μετά το οκταήμερο, μέχρι του ποσού της πρώτης κατασχέσεως στερούνται αντικειμένου και είναι ενεργείς, καθώς δικαιούχος αυτών δεν θεωρείται πλέον ο εκμισθωτής αλλά ο πρώτος κατασχών και συνεπώς επί μεταγενέστερων διαδοχικών κατασχέσεων της ίδιας μελλοντικής απαιτήσεως στα χέρια του νομίζω (όπως ειδικότερα εξηγείται κατωτέρω, στην παρ. 4 δ iv) ότι ο τρίτος πρέπει να προβαίνει εν μέρει³⁹ σε αρνητική δήλωση, για ποσό μέχρι εκείνο για το οποίο επιβλήθηκε η πρώτη κατάσχεση, εν μέρει δε σε θετική για το ποσό μελλοντικών απαιτήσεων πέραν αυτού.

(iii) Υπό το πρίσμα αυτό δεν μπορεί να επιδοκιμαστεί η αντίθετη λύση που το μονομελές πρωτοδικείο Αθηνών⁴⁰ έδωσε στην ακόλουθη περίπτωση: Για χρέη εταιρίας περίπου 60.000 € από φόρους προς το Δημόσιο επέβαλε αυτό δια της αρμόδιας Δ.Ο.Υ κατάσχεση των (μελλοντικών) μισθωμάτων, μηνιαίου ποσού περίπου 2.000 €, στα χέρια του μισθωτή ενός ακινήτου ιδιοκτησίας της εταιρίας μέχρι του ανωτέρω συνολικού ποσού, ο δε μισθωτής προέβη εμπροθέσμως σε θετική δήλωση, καταβάλλοντας έκτοτε κάθε μηνιαίο μίσθωμα στη Δ.Ο.Υ για λογαριασμό του Δημοσίου. Μετά από πέντε περίπου μήνες, προδήλως δηλαδή μετά την εκπνοή του οκταήμερου από την πρώτη κατάσχεση, ένας πρώην εργαζόμενος της εκμισθώτριας εταιρίας επέβαλε κι αυτός, για απαίτησή του από την οφειλόμενη αποζημίωση απολύσεώς του, κατάσχεση των μελλοντικών μισθωμάτων στα χέρια του ίδιου μισθωτή μέχρι του ποσού της αποζημιώσεως,

38 *Ι. Καστριώτης*, Κατάσχεσεις εις χείρας τρίτου 2009 τ. Α σελ. 353. ΠολΠρΘεσ 10250/2003 Αρμ 2003 σελ. 1323.

39 Ότι, γενικά, η δήλωση του τρίτου «μπορεί να είναι και εν μέρει θετική», δίχως όμως ειδικότερη εξήγηση, δέχεται ο *Μαργαρίτης*, π. σελ. 772 αρ. 4. Ειδικά δε στην περίπτωση μελλοντικής απαιτήσεως είχε γίνει μεν παλαιότερα λόγος για δήλωση «αρνητική ως προς την ενεστώσα οφειλή και υποσχετική ως προς τη μέλλουσα» (σχετικώς *Π. Γέσιου – Φαλτσή*, π. σελ. 799 και εκάι σημ. 746) με προφανώς διαφορετική όμως έννοια. Η δήλωση που προτείνεται εδώ δεν αναφέρεται καθόλου στην ενεστώσα οφειλή (που επί μελλοντικής απαιτήσεως βεβαίως δεν υπάρχει), αλλά αφορά κατ' αμφοτέρα τα σκέλη της (μερικής θετική και μερικής αρνητική) μόνο στην μέλλουσα οφειλή και δη είτε σε τμήμα αυτής, αν οφείλεται εφάπαξ και ένα μέρος της καλύπτει την αρχική κατάσχεση αφήνοντας υπόλοιπο για την μεταγενέστερη (λόγου χάρι απόληψη από τον τρίτο εταίρο των κερδών μιας οικονομικής χρήσεως ομόρρυθμης εταιρίας) είτε, επί περιοδικών παροχών -λόγου χάρι μισθωμάτων- σε αριθμό τόσων όσα αρκούν για την ικανοποίηση της πρώτης κατασχέσεως, ως προς τα οποία η δήλωση του τρίτου στη μεταγενέστερη κατάσχεση θα είναι αρνητική, θετική δε ως προς τα χρονικώς επόμενα (βλ. το παράδειγμα κατωτέρω στη σημ. 43).

40 ΜονΠρΑθ 1970/2013 αδημ.

ύψους περίπου 25.000 €. Ο μισθωτής με την δήλωσή του επί της δεύτερης κατασχέσεως ανέφερε ότι λόγω της ήδη επιβληθείσας πρώτης κατασχέσεως των μισθωμάτων στα χέρια του από το Δημόσιο και μέχρι να καλυφθεί το ποσό για το οποίο αυτή επιβλήθηκε, καταβάλλει σ' αυτό δια της αρμόδιας Δ.Ο.Υ κάθε μηνιαίο μίσθωμα όταν γίνεται ληξιπρόθεσμο. Ο δεύτερος κατασχών, πρώην εργαζόμενος, άσκησε ανακοπή κατά αυτής της δηλώσεως του τρίτου ως αρνητικής, αφού με τον ισχυρισμό ότι καταβάλλει τα μισθώματα στη Δ.Ο.Υ και αδυνατεί έτσι να τα καταβάλει σ' αυτόν, στην ουσία αρνείται την ύπαρξη της οφειλής του. Το δικαστήριο εν τούτοις, θεωρώντας ως αντικείμενο της δίκης επί της ανακοπής κατά της δηλώσεως του τρίτου «όχι την ύπαρξη του συνολικού ποσού της κατασχεμένης απαίτησης στα χέρια της καθ' ης, αλλά τη βασική έννομη σχέση από την οποία προσδοκείται η γένεση της μέλλουσας απαίτησης» θεώρησε την ως άνω δήλωση ως καταφατική, αφού ο τρίτος δεν αρνήθηκε τη μίσθωση (βασική έννομη σχέση) που τον συνδέει με την καθ' ης εταιρία και είναι το παραγωγικό αίτιο της απαιτήσεως για καταβολή των μελλοντικών μηνιαίων μισθωμάτων. Περαιτέρω, επικαλούμενο τη διάταξη του άρθρου 988.1 εδ. β' ΚΠολΔ το δικαστήριο διέταξε τη δημόσια κατάθεση του μισθώματος, ώστε η διανομή αυτού στους κατασχόντες να γίνει από συμβολαιογράφο κατά τα οριζόμενα από αυτό το άρθρο.

Κρίνοντας έτσι το μονομελές πρωτοδικείο Αθηνών θεωρώ ότι έσφαλε διπλά. Πρώτον, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω (στην παρ. 4 δ ii) το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 988.1, όπως προκύπτει από το συσχετισμό του με το πρώτο εδάφιο⁴¹, του οποίου συνιστά άρρηκτη συνέχεια, αναφέρεται σε πλείονες κατασχέσεις που επιβλήθηκαν εντός της οκταήμερης προθεσμίας για τη δήλωση του τρίτου επί της πρώτης εκ των διαδοχικών κατασχέσεων, *όχι σε αυτές που επιβάλλονται μετά ταύτα*. Δεύτερον, αντικείμενο της δίκης επί της ανακοπής δεν είναι η βασική σχέση από την οποία πηγάζει η κατασχόμενη μελλοντική απαίτηση (παρά την μάλλον παγιωμένη αντίθετη παραδοχή)⁴², αλλά αυτή ταύτη η μελλοντική απαίτηση και

41 Όπου ορίζεται ότι: «αν ο τρίτος δηλώσει πως υπάρχει η απαίτηση και είναι επαρκής για να ικανοποιηθούν εκείνος ή εκείνοι που επέβησαν κατάσχεση ...». Δεδομένου λοιπόν ότι ο τρίτος προβαίνει στη δήλωσή του εντός του οκταήμερου από την επίδοση του πρώτου κατασχετηρίου στον καθ' ου, έπεται ότι ως «εκείνοι που επέβησαν κατάσχεση» νοούνται, τόσο στο πρώτο εδάφιο όσο και στο δεύτερο, όσοι το έπραξαν πριν γίνει η δήλωση, αφού διαφορετικά (αν θεωρηθεί ότι καταλαμβάνονται από τη διάταξη αυτή και οι μεταγενέστερες κατασχέσεις) θα αδυνατεί εκ των πραγμάτων να τους λάβει υπόψη στη δήλωσή του ο τρίτος κατά το χρόνο που οφείλει να προβεί σ' αυτήν. Πάντα δε ταύτα πέραν και ανεξαρτήτως όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω, στην παρ. 4 δ (ii), δηλαδή ότι οι μεταγενέστερες του οκταήμερου (και της θετικής δηλώσεως του τρίτου) κατασχέσεις στα χέρια του είναι άνευ αντικειμένου μέχρι του ποσού για το οποίο επιβλήθηκε η πρώτη κατάσχεση, αφού δικαιούχος της μελλοντικής απαίτησεως επί ισόποσων συνολικά μισθωμάτων δεν είναι ο πλέον ο καθ' ου η εκτέλεση, αλλά ο πρώτος κατασχών.

42 Παραδόξως, η παραδοχή του μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών φαίνεται να έχει παγιωθεί στη νομολογία και ακολουθείται επίσης από τους συγγραφείς (βλ. ενδεικτικά Γ. Νικολόπουλο σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ άρθρο 986 σελ. 1920 και 1922 αρ. 3, 4 και 12, όπου και αναφορά στη σχετική πάγια νομολογία). Το παράδειγμα εν τούτοις που δίδεται στη σημ. 43 καταδεικνύει νομίζω το άτοπο αυτής της θέσεως, που πρέπει μάλλον να αποδοθεί στην εντύπωση των υποστηρικτών της ότι δεν

μόνο. Στην περίπτωση της μισθώσεως μάλιστα αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό σε περίπτωση που έχει συμφωνηθεί η προκαταβολική πληρωμή των μισθωμάτων για όλη τη διάρκεια της. Η παραδοχή του μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών θα οδηγούσε στο άτοπο να θεωρείται καταφατική η δήλωση του μισθωτή ως τρίτου, που φυσικά δεν θα αρνηθεί την ύπαρξη της βασικής έννομης σχέσεως (μισθώση), θα αρνηθεί όμως την ύπαρξη απαιτήσεως του εκμισθωτή στα χέρια του για μισθώματα, αφού αυτά έχουν ήδη προκαταβληθεί. Ότι θα πρόκειται τότε για αρνητική δήλωση του τρίτου δεν χωράει νομίζω αμφιβολία.

(iv) Αβίαστα, εξ όσων προηγήθηκαν, συνάγεται ότι η δημόσια κατάθεση της μελλοντικής απαιτήσεως για να διανεμηθεί αυτή στους κατασχόντες από συμβολαιογράφο όταν γίνει ληξιπρόθεσμη, προβλέπεται μόνο για την περίπτωση πολλαπλών κατασχέσεων που επιβλήθηκαν εντός της οκταήμερης προθεσμίας του άρθρου 988 ΚΠολΔ. Αντιθέτως, σε περίπτωση διαδοχικής κατασχέσεως στα χέρια τρίτου μελλοντικών, ιδίως δε περιοδικών, απαιτήσεων (όπως μισθώματα, απόληψη κερδών από εταίρους, μερίσματα από μετοχές κλπ) *μετά την πάροδο του οκταήμερου από την επίδοση στον καθ' ου του πρώτου κατασχετηρίου*, ο τρίτος οφείλει να προβαίνει σε *εν μέρει αρνητική και εν μέρει θετική* δήλωση: Αρνητική θα είναι η δήλωσή του για τη μελλοντική απαίτηση μέχρι του ύψους αυτής που καλύπτει το ποσό για το οποίο επιβλήθηκε η πρώτη κατάσχεση, θετική θα είναι δε για το υπόλοιπο αυτής⁴³.

θα μπορούσε να περιλάβει και κατανηφιστικό αίτημα η ανακοπή επί μελλοντικών απαιτήσεων, αφού αυτές κατά την άσκησή της δεν θα είχαν γεννηθεί ακόμη. Τούτο οδηγεί δε στην περαιτέρω θέση τους, ότι σε περίπτωση μεταγενέστερης γενέσεως της (μέλλουσας) απαιτήσεως που κατασχέθηκε χρειάζεται άσκηση κατανηφιστικής αγωγής για την απόκτηση τίτλου εκτελεστού (ΕφΑθ 3416/1990 ΕΛΔ 1991 σελ. 1026 και Γ. Νικολόπουλος, π. αρ. 12. Πρβλ. και Π. Γέσιου – Φαλσιή, π. σελ. 824 αρ. 242). Η δυνατότητα όμως δικαστικής επιδίωξης και μελλοντικών δικαιωμάτων με το άρθρο 69 ΚΠολΔ επιλύει αμφοτέρωτα τα ζητήματα αυτά, παρέχοντας τη νομική βάση για το κατανηφιστικό σκέλος της ανακοπής, αλλά και εκτελεστό τίτλο με το άρθρο 989 ΚΠολΔ δίχως την ανάγκη διεξαγωγής νέας δίκης. Είναι δε άλλο το ζήτημα ότι σε περιπτώσεις που δεν βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 69 ΚΠολΔ (δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του) δεν χωρεί κατά τη γνώμη μου ούτε κατάσχεση στα χέρια τρίτου και θα πρέπει να γίνει τότε προσφυγή στο θεσμό της κατασχέσεως ειδικών περιουσιακών στοιχείων με τα άρθρα 1022 επ. ΚΠολΔ.

43 Στο παράδειγμα της περιπτώσεως που έκρινε η αναφερόμενη απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών, η δήλωση, με τη διατύπωση που είχε, έπρεπε να θεωρηθεί ως αρνητική για την μελλοντική απαίτηση 30 μηνιαίων μισθωμάτων ύψους 2.000 € έκαστο, μέχρι δηλαδή το ποσό των 60.000 € για το οποίο επιβλήθηκε η πρώτη κατάσχεση, καθώς δικαιούχος των μισθωμάτων αυτών έγινε με τη θετική δήλωση του τρίτου (μισθωτή) ο κατασχών που υπεισήλθε στη θέση του καθ' ου (εκμισθωτή) ως προς τα δικαιώματα αυτού έναντι του τρίτου εκ της μισθώσεως. Για δε την μελλοντική απαίτηση επί των λοιπών μισθωμάτων, πέραν του τριακοστού, η δήλωση του τρίτου έπρεπε να θεωρηθεί θετική, ώστε αυτά να τα εισπράξει, όταν γίνουν ληξιπρόθεσμα, ο δανειστής που επέβαλε κατάσχεση μεταγενέστερα.